

Kokoelma Jerusalem kuningas- kunnan vaiheista

Letters from the East. Crusaders, Pilgrims and Settlers in the 12th–13th Centuries. Translated by Malcolm Barber and Keith Bate. Crusade Texts in Translation 18, Ashgate Publishing Group 2010. xv + 188 s.

Malcolm Barberin ja Keith Baten kompakti lähdekokoelma näyttää esimerkillisellä tavalla, miten pelkän historiallisen materiaalin avulla voidaan selvittää merkittävän keskiaikaisen valtion historiaa. Kirja *Letters from the East: Crusaders, Pilgrims and Settlers in the 12th–13th Centuries* sisältää silmännäköjoiden kuvauksia tapahtumista, jotka liittyvät Jerusalem kuningaskunnan vaiheisiin ja kattavat periodin sen perustamisesta 1000-luvun lopusta sen ratkaisevaan tuhoon vuoteen 1291 saakka. Kuten nimestäkin voi päätellä, *Letters from the East* -kokoelman materiaali rajoittuu eri kirjoittajien kirjeisiin, jotka lähetettiin Lähi-idästä Eurooppaan 1100- ja 1200-luvulla. Osa kirjeistä on julkaistu aiemminkin, mutta nämä aikaisemmat painokset julkaistiin kokoelmissa, joita ei ole helposti saatavissa. Niissä oli myös useita epätarkkuuksia.

Lähdekokoelma ei ole tarkoitettu laajalle lukijakunnalle, sillä kirja sisältää ainoastaan kirjeiden tekstit ja siitä puuttuu selvitys niiden historiallisesta taustasta. *Letters from the East* on osoitettu asiantuntijoille ja tarjoaa hyödyllistä historiallista materiaalia, jota aiemmin löytyi yli sadan vuoden vanhoista laitokista. Valikoidun materiaalin laatu korostaa kokoelman erityistä tie-

teellistä arvoa, sillä se koostuu ainoastaan ensi-käden lähteistä. Verrattuna tunnettujen kronikoiden kertomukselliseen luonteeseen tapahtumien varsinaisten osallistujien todistukset tuovat nykytutkijat lähemmäksi ristiretkien todellisuutta.

Merkittävin kirjeiden välittämä tieto on ristiretkeläisten käsitys Lähi-idän sotatoimien tarkoituksesta, joka tulee ilmi ensimmäisen ristiretken aikana lähetetyistä kirjeistä. Kirjoittajat selostavat niukasti aluevalloituksistaan, mutta korostavat sotatoimien erityistä uskonnollista merkitystä. Ritari-ihanteiden mukaiset sankariteot jäävätkin kertomusten olennaisiksi osiksi. Toisaalta ristiretkeläiset näyttävät pitäneen itseään ensisijaisesti pyhiinvaeltajina ja uskoivat Jumalan tuen olevan pääsyy heidän sotamenestykselleen. Kirjeissä on myös viittauksia siihen, että länsimaiset sotapäälliköt kykenivät käyttämään hyväkseen muslimivaltiaiden ristiriitoja.

Islamilainen maailma ei suinkaan jäänyt passiivisena odottamaan uusia roomalais-katolisia invaasioita. Barberin ja Baten valikoidut kirjeet kuvaavat tarkasti Jerusalem kuningaskunnan asukkaiden huolestumisen muslimisotavoimien asteittaisesta yhdistämisestä, joka huipentui Saladinin valloituksiin 1100-luvun toisella puoliskolla. Dramaattiset kuvaukset Saladinin invaasiosta ovat vaikuttavia todistuksia kuningaskunnan horjuvasta tilanteesta Aasian mantereella. Samat kirjeet tarjoavat tarkat tiedot Jerusalem kuningaskunnan sotilaallisesta rakenteesta. Raportit vuonna 1187 käydystä kuuluisasta Hattinin taistelusta täsmentävät kuningaskunnan sotavoimien määrää, ja kertomukset Palestiinan valloituksesta paljastavat, mitkä linnakkeet olivat kristillisen puolustuksen strategisia päätukikohteita.

Barber ja Bate ovat kiitettävällä tavalla pyrkinneet esiintuomaan 1200-luvun ristiretket, jotka ai-

heittomasti jäävät nykyisin historian kirjoituksissa vähemmälle huomiolle suosittuina tutkimuskohteina. Monet kirjeet todistavat Jerusalemin kuningaskunnan riippuvuuden Länsi-Euroopan sotilaallisesta ja taloudellisesta tuesta. Avunpyynnöt olivat yleisiä jo kuningaskunnan alkuvaiheessa, ja kirjeiden sisältö muuttui yhä vaativammaksi 1200-luvulla. Toisaalta länsimaisten sotajoukkojen tulo Lähi-itään ei suinkaan taannut kuningaskunnan turvallisuutta, sillä myöhemmät ristiretket yleensä päättyivät kristittyjen tappioon. Ristiretkien silminnäkijät etsivät selitystä vastoinkäymiselle ja useasti viittasivat kristittyjen heikkoon sotilaskuriin, joka johtui heidän sotapäälliköidensä välisistä ristiriidoista. Kirjeiden kirjoittajien näkökulmasta katsottuna kristittyjen heikkouden pääsyyinä oli kuitenkin hajanaisuus, joka hajotti Länsi-Eurooppaa paavinvallan ja keisareiden konfliktin vuoksi.

Kirjeet eivät keskity pelkästään sotatoimien kuvaukseen, vaan tarjoavat täsmäntävää tietoa Jerusalemin kuningaskunnan hallintorakenteesta ja sen taloudesta. Useat kirjeistä käsittelevät feodaalisia maanomistussuhteita. Erityisen kiinnostava on roomalaiskatolisten prelaattien välittämä tieto paikallisen kirkon hallintomuodosta ja taloudellisesta toiminnasta. Toisaalta kirjeet selvästi osoittavat, että kuningaskunnan talous ei ollut omavarainen, vaan tarvitsi jatkuvaa tukea Länsi-Euroopasta. Valitettavasti kokoelmaan ei kuitenkaan ole osunut tietoa kaupankäynnin harjoittamisesta. Sitä vastoin luonnonkatastrofeista on melko paljon tietoa.

Tutkimuksellisesti kiitettävää on Barberin ja Baten pyrkimys esitellä Palestiinan kristittyjen hallitsijoiden yhteydenotot mongolivaltakuntaan. Muslimeja vastaan etsittiin tukea myös Aasian kristityiltä. Runsaat maininnat yhteydestä Byssanttiin viittaavat puolestaan pyr-

kimyksiin päästä yhteisymmärrykseen kreikkalaisten keisareiden kanssa. Kuitenkin suurin osa kirjeistä paljastaa läntisten ja itäisten kristittyjen välisen epäluottamuksen ja heijastaa ristiretkeläisten aggressiivista asennetta kreikkalaisia kohtaan.

Letters from the East ei ilmeisesti ole kattava lähdekokoelma koko Jerusalemin kuningaskunnan historiaa ajatellen, mutta Barberin ja Baten päätavoitteena onkin esitellä aikalaisien henkilökohtaisia havaintoja Euroopan historian merkittävästä aikakaudesta. Lähteiden valinta on selvästi historiakirjoituksen määrittelemä, ja siksi se heijastaa nykytutkimuksen pääsuuntauksia.

— ROMAN HAUTALA